कक्षा ८ को हाम्रो नेपाली किताबमा समाविष्ट

नमुना अभ्यासहरुको अध्ययन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय सुकुना बहुमुखी क्याम्पस,

नेपाली भाषा शिक्षा विभागअन्तर्गत स्नातकोत्तर तह (एम.एड)

दोस्रो वर्षको नेपा. शि. ५९८ पाठ्यांशको

प्रयोजनार्थ प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी

राजनकुमार गेलाल

एम.एड. दोस्रो वर्ष

क्याम्पस रो. नं. : ८३ (०६२-०६३)

त्रि.वि.द.नं. : ७४८-८७

परीक्षा क्रमाङ्क : २१४०१६१/०६४

सुकुना बहुमुखी क्याम्पस

शिक्षाशास्त्र, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग

इन्द्रपुर, मोरङ

२०६८

शोध निर्देशकको सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत सुकुना बहुमुखी क्याम्पस नेपाली शिक्षा विभागका स्नातकोत्तर तहका छात्र राजनकुमार गेलालले "कक्षा आठको हाम्रो नेपाली किताबमा समाविष्ट नमुना अभ्यासहरुको अध्ययन" शीर्षकको शोधपत्र मेरो निर्देशनमा कडा परिश्रमका साथ तयार पार्नु भएको हो, उहाँको शोधपत्रप्रति म सन्तुष्ट छु र उचित मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

मिति : २०६८/०४/१८

....

शोधनिर्देशक
प्रेमप्रसाद भट्टराई
सुकुना बहुमुखी क्याम्पस,
इन्द्रपुर, मोरङ
नेपाली भाषा शिक्षा विभाग

स्वीकृति - पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत सुकुना बहुमुखी क्याम्पस नेपाली शिक्षा विभागका स्तानकोत्तर (एम.एड.) छात्र राजनकुमार गेलालले तयार पार्नुभएको “कक्षा ८ को हाम्रो नेपाली कितावमा समाविष्ट नमुना अभ्यासहरुको अध्ययन” शीर्षकको शोधपत्र शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली शिक्षा स्नातकोत्तर (एम.एड.) तहको निमित्त उपयुक्त देखिएकाले स्वीकृत गरिएको छ ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

नाम		**हस्ताक्षर**
१. विभागीय प्रमुख तथा शोध निर्देशक	प्रेमप्रसाद भट्टराई	....
२. वाह्यपरीक्षक	प्रा.डा.पारसमणि भण्डारी	....
३.............................	....	....
४............................	....	....
५.	....	....

मिति : २०६८/०४/१८

कृतज्ञताज्ञापन

प्रस्तुत शोधपत्र मैले श्रद्धेय गुरु उप प्राध्यापक प्रेमप्रसाद भट्टाराई कुशल निर्देशनमा तयार गरेको हुँ । शोधशीर्षक छनोटदेखि शोधपत्र तयार पार्दासम्म अलिकति पनि कष्ट भएको आभाससम्म नदिई सधैं उपयुक्त सल्लाह र सहयोग प्रदान गर्नुभएकोमा शोधनिर्देशक प्राध्यापक प्रेमप्रसाद भट्टराईप्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

वास्तवमा, शोध छलफल र सोधखोजबाट मात्र निष्कर्षमा पुगिने विषय भएकाले सम्बन्धित विषयका विज्ञ, विशेषज्ञ तथा तथा सम्बद्ध सबैको सहयोग अपरिहार्य हुन्छ । यथासमयमै उत्कृष्ट शोधपत्र तयार पार्न हरदम सल्लाह, सुझाव र सहयोग प्रदान गर्नुहुने सुकुना क्याम्पसका विभागीय प्रमुख गुरुवर प्रेमप्रसाद भट्टराईप्रति हार्दिक कृतज्ञताज्ञापन गर्दछु । प्रस्तुत शोधपत्र तयार पार्नका लागि उचित सुझाव दिई मार्ग निर्देशन गर्नु भएकोमा सुकुना क्याम्पस इन्द्रपुर मोरङका गुरुवर गेहेन्द्र खनालप्रति कृतज्ञताज्ञापन गर्दछु ।

यस शोधपत्रको शीर्षक चयनदेखि लिएर समय-समयमा विभिन्न राय, सल्लाह र सुझाव प्रदान गर्नुहुने सुकुना बहुमुखी क्याम्पस इन्द्रपुर मोरङ नेपाली शिक्षा विभागका एम.एड तहमा अध्यापनरत सम्पूर्ण गुरुहरुप्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु ।

यस शोधपत्र तयारीका क्रममा आइपरेका समस्या समाधान गर्न आवश्यक सहयोग प्रदान गर्नुहुने रामधुनी उच्च मा.वि. सिंगिया लालपुरका अध्यापक श्री दोर्ण पौडेल र जिल्ला शिक्षा कार्यालय सुनसरीमा कार्यरत स्रोत व्यक्ति वलराम भट्टराईप्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु ।

यस शोधकार्यलाई निर्दिष्ट समयमा सम्पन्न गर्नका लागि मलाई बारम्बार सचेत गराइरहने आमा शिवमाया गेलाल अर्धाङ्गिनी दुर्गादेवी गेलाल, छोरी धारणा गेलाल र छोरा रुपेश गेलाल प्रति हार्दिक कृतज्ञ छु

यस शोधपत्रलाई समयमा नै कम्प्यूटर टाइप गरिदिनुहुने माई साइवर क्याफे झुम्का सुनसरीकी बहिनी उषा नेपाललाई धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

अन्त्यमा यस शोधपत्रको समुचित मुल्याङ्कनको लागि शिक्षा शास्त्र संकाय नेपाली शिक्षा विभाग सुकुना वहुमुखी क्याम्पस इन्द्रपुर मोरङ समक्ष प्रस्तुत गर्दछु ।

....

शोधार्थी

राजनकुमार गेलाल

२०६८/०४/१८

सुकुना बहुमुखी क्याम्पस

नेपाली भाषा शिक्षा विभाग

शोधसार

विद्यालयमा अध्ययन गरिने विषयहरु मध्ये नेपाली भाषाको महत्वपूर्ण स्थान रहेको छ । नेपाली भाषा शिक्षणले भाषिक सीपहरुको विकासमा महत्वपूर्ण भूमिका खेलेको पाइन्छ । कक्षा ८ को नेपाली भाषा पाठ्यपुस्तकमा राखिएका नमूना अभ्यासहरु स्तरयुक्त छन् छैनन् ? पाठ्यक्रम र विशिष्टिकरण तालिकाको परिधि भित्र रहेका छन् कि छैनन् ? अभ्यासले विद्यार्थीका भाषा सिक्ने क्षमतामा प्रभाव पारेको छ छैन साथै विद्यार्थीलाई जिज्ञासु बनाएको नवनाएको आदि कुशलता नमूना अभ्यासका माध्यमबाट थाहा पाउन सकिने भएकाले नमूना अभ्यासको अध्ययन यहाँ गरिएको छ । साथै कक्षाको तह र पाठको प्रकृति अनुरुप नमूना अभ्यासहरु पर्याप्त छन् कि छैनन् साथै कक्षा ८ को भाषा पाठ्पुस्तकमा दिएका नमूना अभ्यास मूल पाठ्सँग सम्बन्धित छन् कि छैनन् भन्ने वारेमा अध्ययन गर्न वान्छनीय देखिन्छ ।

प्रस्तुत शोधसारको मुख्य उद्देश्य नै कक्षा ८ को वर्तमान नेपाली पाठ्य पुस्तकमा प्रयुक्त नमूना अभ्यासहरुको विश्लेषण र अध्ययन गर्नु रहेको हुँदा भाषिक सीपका दृष्टिले यसको अध्ययन र विश्लेषण गर्ने प्रयास गरिएको छ । कक्षा ८ को हाम्रो नेपाली किताबमा समाविष्ट नमूना अभ्यासहरुको अध्ययन विश्लेषणबाट संम्बन्धित पक्ष र जिज्ञाशुलाई उपलब्धी हाँसिल हुने विश्वास गरिन्छ । यसलाई निम्न ५ अध्यायमा विभाजन गरी अध्ययन विश्लेषण गरिएको छ ।

अध्याय एक : शोध परिचय

अध्याय दुई : सैद्धान्तिक परिचय

अध्याय तीन : कक्षा ८ को हाम्रो नेपाली किताब पाठ्यपुस्तकमा प्रयुक्त अभ्यासहरुको विश्लेषण

अध्याय चार : व्याकरण र शब्दभण्डारको विश्लेषण

अध्याय पाँच : निष्कर्ष र सूझाव

सन्दर्भसूची :

परिशिष्टहरु :

सङ्क्षेपीकृत शब्दसूची

क्र.सं.	सङक्षिप्तरुप	पूर्णरुप
१.	अप्र	अप्रकाशित
२.	क्र.सं.	क्रमसंङ्ख्या
३.	दो.स.	दोस्रो संस्करण
४.	प.सं.	परिमार्जन संस्करण
५.	नं.	नम्बर
६.	त्रि.वि.	त्रिभुवन विश्वविद्यालय
७.	पृ.	पृष्ठ
८.	पा.वि.के.	पाठ्यक्रम विकास केन्द्र
९.	वि.सं.	विक्रम सम्बत्
१०.	डा.	डाक्टर
११.	प्रा.	प्राध्यापक
१२.	प्र.	प्रयोगात्मक
१३.	प्र.	प्रश्न
१४.	सु.	सुनाइ
१५.	बो.	बोलाइ
१६.	प.	पढाइ
१७.	ले.	लेखाइ

विषय सूची

शोध निर्देशकको सिफारिस पत्र

स्वीकृति पत्र

कृतज्ञताज्ञापन पत्र

विषय सूची

सङ्क्षेपेकृत शब्द सूची

अध्याय : एक	**शोध परिचय**	**पृष्ठ**
१.१	शोध शीर्षक	१-९
१.२	शोध प्रयोजन	१
१.३	समस्या कथन	१
१.४	शोधकार्यको उद्देश्य	१
१.५	पूर्वकार्यको समीक्षा	१
१.६	अध्ययनको क्षेत्र र सीमा	५
१.७	अध्ययनको महत्व र औचित्य	५
१.८	शोध विधि	७
१.८.१	सामग्री छनोट	७
१.८.२	तथ्याङ्क संकलन	८
१.८.३	विश्लेषण र व्याख्या	८
१.९	शोध प्रतिवेदनको रुपरेखा	८
अध्याय : दुई	**सैद्धान्तिक परिचय**	**१०-१४**

२.१	नमुना अभ्यासको परिचय	१०
२.२	नमुना अभ्यास र प्रश्नका किसिम	१२
२.३	विषयवस्तुमा आधारित प्रश्न	१२
२.४	भाषिक सीपमा आधारित प्रश्न	१३
२.५	शब्द भण्डारमा आधारित प्रश्न	१३
२.६	प्रश्नका स्वरुपहरु	१३
	क) सङक्षिप्त उत्तरात्मक प्रश्न	१४
	ख) निबन्धात्मक प्रश्न	१४

अध्याय : तीन

कक्षा ८ को “हाम्रो नेपाली किताव” पाठ्यपुस्तकमा प्रस्तुत अभ्यासहरुको प्रस्तुतीकरण व्याख्या र विश्लेषण : १५- ७१

३.१	विविध प्रकारका प्रश्नहरुको समष्टिगत विवरण	१५
३.२	कथा	१६
३.३	कविता	१९
३.४	जीवनी	२२
३.५	प्रबन्ध	२५
३.६	एकाङ्की	२७
३.७	चिठ्ठी	३०
३.८	वादविवाद	३२
३.८.१	सीपगत आधारमा नमुना अभ्यासको वर्गीकरण	३४
३.८.२	कथा विधा	३६
३.८.३	कविता विधा	३८

३.८.४	जीवनी विधा	४०
३.८.५	प्रबन्ध विधा	४२
३.८.६	रुपक विधा	४५
३.८.७	चिट्ठी विधा	४६
अध्याय : ४	**व्याकरण र शब्द भण्डार**	
४.१	व्याकरण	४९
४.१.१	करण अकरण	५१
४.१.२	वाच्य परिवर्तन	५२
४.१.३	कारक र विभक्ति	५५
४.१.४	वर्ण विन्यास (हिज्जे)	५७
४.१.५	पदसङ्गति	५९
४.१.६	धातु र क्रियापद	६०
४.१.७	वाक्य परिवर्तन	६२
४.१.८	भाव	६५
४.२	शब्द भण्डार	६७
४.२.१	शब्द वर्ग	७०
अध्याय : ५	**निष्कर्ष र सुझाव**	**७२-७७**
५.१	निष्कर्ष	७३
५.१.१	सवल पक्षहरु	७४
५.१.२	दुर्वल पक्षहरु	७५
५.२	सुझावहरु	७६

५.३ शैक्षणिक प्रयोजन ७७

५.४ भावी अनुसन्धानका शीर्षकहरुबारे सुझाव ७८

सन्दर्भसूची

परिशिष्ट "क" कक्षा ८ को नेपाली पाठ्यपुस्तकमा समाविष्ट नमुना अभ्यासहरुको विधागत वर्गीकरणका लागि छुट्याइएका प्रश्नहरुको सूची

परिशिष्ट "ख" विशिष्टीकरण तालिका २०६७

तालिका सूची

तालिका	तालिका विवरण	पृष्ठ नं.
१	विविध प्रकारका प्रश्नहरुको समाविष्टगत वर्गीकरण	१५
२	कथा विधामा समावेश गरिएका प्रश्नहरुको विश्लेषण	१७
३	कविता विधासंग सम्बन्धित प्रश्नहरुको विश्लेषण	२०
४	जीवनी विधासंग सम्बन्धित नमुना प्रश्नहरु	२३
५	प्रवन्ध विधासंग सम्वन्धित प्रश्नहरुको विश्लेषण	२५
६	एकाङ्की विधासंग सम्बन्धित प्रश्नहरुको विश्लेषण	२८
७	चिठ्ठी विधासंग सम्बन्धित प्रश्नहरुको विश्लेषण	३१
८	वादविवाद विधासंग सम्बन्धित प्रश्नहरुको विश्लेषण	३३
९	सीपगत आधारमा नमुना अभ्यासका प्रश्नहरुको समाविष्टगत विवरण	३५
१०	सीपगत आधारमा कथाविधाका अभ्यासहरुको वर्गीकरण	३६
११	सीपगत आधारमा कविता विधाका नमुना अभ्यासको वर्गीकरण	३८
१२	सीपगत आधारमा जीवनी विधाका नमुना अभ्यासको वर्गीकरण	४१
१३	सीपगत आधारमा प्रवन्ध विधाका नमुना अभ्यासको वर्गीकरण	४३
१४	सीपगत आधारमा रुपक विधाका नमुना अभ्यासको वर्गीकरण	४५
१५	सीपगत आधारमा चिठ्ठी विधामा समाविष्ट नमुना अभ्यासको वर्गीकरण	४७
१६	व्याकरण अभ्यासको समाविष्ट तालिका	४९
१७	करण अकरण सम्बन्धि प्रश्नहरुको वर्गीकरण	५१
१८	वाच्य परिवर्तन सम्बन्धि प्रश्नहरुको वर्गीकरण	५३
१९	कारक र विभक्ति सम्बन्धि प्रश्नहरुको वर्गीकरण	५५

२०	वर्ण विन्यास (हिज्जे) सम्बन्धि प्रश्नहरुको वर्गीकरण	५७
२१	पदसङ्गति सम्बन्धि अभ्यासका प्रश्नहरुको वर्गीकरण	५९
२२	धातु र क्रिया सम्बन्धि अभ्यास प्रश्नहरुको वर्गीकरण	६१
२३	काल र पक्षको आधारमा वाच्य परिवर्तन सम्बन्धी प्रश्नको वर्गीकरण	६४
२४	भावका आधारमा वाक्य परिवर्तन सम्बन्धी प्रश्नहरुको वर्गीकरण	६६
२५	शब्द भण्डार सम्बन्धि प्रश्नको वर्गीकरण	६९
२६	शब्द वर्ग सम्बन्धि अभ्यासका प्रश्नहरुको वर्गीकरण	७१